

## MASTER FLASTER

Dopisno masiranje Ranjenoga Novinara  
mlađe generacije

*Nešto mi, naravno, nedostaje u Vašim opisima, a isto tako i u Hubertusovim izvještajima: gdje su nacisti?*

Herman Broch, u pismu iz ožujka 1947.

### 1.

Koliko si godina imao u ratu, mladi kolega, deset, petnaest? Osam na početku, dvanaest na kraju? Ili još manje? Onog sam te dana to možda mogao i pitati, ali bio si privremeno lišen sposobnosti govora, u najboljem slučaju uspio bi nešto odfrfljati, jer ti je donji dio lica krasila crvena ljepljiva traka, debela kao prst, postavljena u križ, tako da su ti usta bila izvan funkcije.

Postoji mogućnost da je ratna stihija prošla kroz tvoj život kao kosilica kroz travnjak, ostavljajući te bez dijela rodbine i prijatelja, da bi te onda izbacila u nekom izbjegličkom kampu gdje je valjalo na brzinu odrasti, preskočiti pubertet i krenuti u potragu za tлом koje je pogodno da

se iznova pusti korijenje... Ali slutim da su stvari u tvome slučaju bile mnogo konvencionalnije. U toj uspravnoj figuri pokrivenoj modrom dolamicom nazirem vlasnika solidne građanske egzistencije, nekoga tko je rastao u sigurnosti, konzumirao sretno djetinjstvo, rođendanske torte sa svjećicama i čokoladnom glazurom, završio školske obaveze, diplomirao u roku, okružen roditeljskom brigom i ljubavlju.

Mama je sigurno ponosna na to što si postao novinar. Naročito je mogla biti ushićena toga dana kada si, zajedno sa stotinjak svojih kolega, mahom starijih, stao na branik slobode. Točnije, na mali trg ispred Novinarskog doma u zagrebačkoj Savskoj ulici, preko puta muzeja Mimara: nosili ste transparente s natpisom "Stop cenzuri", na bini su se smjenjivali vatreni govornici, lamentirali su o tome da se "istina ne može zaustaviti", mediji ne mogu biti sluge političkim i ekonomskim glavešinama, sloboda govora je princip svih principa, ušutkani novinari su dokaz zarobljenog društva, pa ste zato nalijepili crvene trake preko usta, u znak prkosa, dajući do znanja da nećete trpjeti daljnja poniženja. Mama je zacijelo bila uzbuđena. Mami je možda potekla suza što se njezin jedinac hrabro izlaže za slobodarske ideale, sa simbolom otpora preko lica.

Ta ljepljiva traka i mene je najviše dirnula, mladi kolega. Toliko da sam ubrzao korak i šmugnuo iza prvog ugla, bijesan na sebe jer sam slučajno naišao baš tada, baš tuda.

## 2.

Primijetio sam tvoj prijekorni pogled. Tko zna što ti se motalo po glavi, da sam matori ignorant, ili umišljeni

sektaš, ili naprosto kukavica, svakako netko tko ne želi priložiti kakav-takav komadić ugleda za opću stvar, nego bježi negdje gdje će sebično istrunuti... Jedna me kolegica (koja je, valjda zbog estetskih razloga, prekriveni flaster nalijepila na rever kaputa, a ne preko usta) čak drugarski dohvatila za ruku i zaskočila prijekim pitanjem: "Što, nećeš s nama?" Odmahnuo sam glavom, želeći izbjeći objašnjenja, i promrsio nešto dosta glupo, da žurim jer imam važnijega posla. "Važnijega posla?!" – istresla mi je u lice mješavinu čuđenja i optužbe. Zbilja, kakvoga bi to važnijeg posla mogao imati novinar u ovim dramatičnim vremenima od toga da se pridruži činu zajedničke borbe za slobodno novinarstvo, da iskaže barem trunku solidarnosti, da se usprotivi sustavu koji uništava profesiju, koji nas iz dana u dan melje, škopi i sili da držimo začepljene gubice? Što on to važnijega za sebe i svoju budućnost može učiniti nego stisnuti pest i ugraditi se u kolektivno tijelo Ranjenoga Novinara?

### 3.

Pobuna je krenula na javnoj televiziji (priznajem, kolega, da je to bio prvi element koji je u meni probudio nezdravu sumnju), gdje je patentiran i samoljepivi amblem: revoltirani novinari okupili su se u hodniku i s flasterima preko usta presreli dvoje negativnih junaka, glavnoga ravnatelja i glavnu urednicu, tražeći njihove ostavke. Dvojac je bez sumnje zasluživao najdublji prezir, jer je višegodišnji mandat utrošio na bespogovorno služenje režimu, kao i čitav svoj profesionalni vijek, uostalom, a zadnjih je mjeseci – slijedeći šizofreniju u vrhu vlasti – situacija na javnoj televizi-

ji još i eskalirala: ukinute su neke emisije, zabranjeni su neki prilozima, nekim su novinarima smanjene plaće, nekima su razrezane novčane kazne jer su doveli u studio nepoćudne goste...<sup>8</sup> A onda se mala "selotejp revolucija" proširila s Prisavlja, režiju prosvjeda preuzelo je Hrvatsko novinarsko društvo, naglasilo da je problem od općega značaja, i druge redakcije trpe nesmiljeni teror vlasti i krupnog kapitala, politička cenzura postala je svakodnevni običaj, a žurnalisti to više ne kane šutke podnositi, njima je toga zaista dosta, i tako ste u Savskoj ulici formirali skupnu figuru Ranjenoga Novinara, s transparentima u rukama, vrućicom u grudima i ljepljivim trakama na usnama.

U kasnu jesen 2009., skoro dva desetljeća nakon što je slavno proglašena samostalna država (da bi potom bila prigunjena demokratski legitimiranom diktaturom i posvećena obrednom ratnom krvlju), hrvatski novinarski ceh po prvi je put organizirano progovorio o cenzuri i gušenju slobode govora. A moju je pažnju privukao samo jebeni amblem! I to ne zbog njegova općeg, nego vrlo posebnog – takoreći nacionalnog – značenja. Zato te unaprijed upozoravam da je ova pisanija primjer tendencioznosti, mladi kolega, pamflet za koji se s punim pravom može reći da mu autor od stabla ne vidi šumu. To "stablo" – samoljepivo, praktično, plastično – takvo je da za šumu vaših opravdanih zahtjeva, eto, ne dajem ni pišljiva boba.

#### 4.

Točno osamnaest godina ranije, pred kraj 1991., hrvatski vojnici pod zapovjedništvom Branimira Glavaša hapsili su civile srpske nacionalnosti u Osijeku, od-

vodili ih u ranim jutarnjim satima na obalu Drave i tako ubijali, ali tako što su im prethodno stavljali ljepljive trake preko usta. Procedura je bila uvijek ista: postavili bi ih uz sami rub rijeke, uputili zadnji pogled prema licu čiji je donji dio bio prekriven debelom samoljepivom vrpcom, ispalili hitac u glavu, a zatim promatrali kako tijelo pluta niz Dravu. Ne zna se točan broj žena i muškaraca koji su ovako ubijeni. U optužnici što je nevoljko podignuta desetljeće i pol kasnije poimenično se spominje jedanaest ustrijeljenih, no to je tek manji dio stvarnih žrtava, onih čija su tijela pronađena a identitet utvrđen. Ostali se vode pod stavkom “nestalih”.

Bio je i jedan preživjeli. Radoslavu Ratkoviću metak je ušao kroz obraz, a izašao u blizini sljepoočnice, nekim čudom ne oštetivši mozak. Kada je izronio iz rijeke i počeo bjesomučno plivati, zasuli su ga rafalnom paljbom, pa ga je drugi metak pogodio skoro u isto mjesto, ali se uspio spasiti. Nakon što je u *Feralu* objavljena njegova priča, ni jedan drugi hrvatski medij nije je prenio, niti se na nju osvrtao.

## 5.

Ustvari, o slučaju “nestalih” Srba iz Osijeka godinama je, iz pera Drage Hedla, otkrića objavljivao jedino *Feral*, tjednik koji više ne postoji. Iz današnje perspektive, moglo bi se čak reći da je slučaj poznat zbog truda hrvatskih novinara da ga ostave nepoznatim. Dobar broj njih imao je saznanja o dobrome broju mučnih detalja, ali kao i da nije... Mogli su krenuti i tragom činjenica iznesenih u *Feralu*, ali nisu... Ukoliko ih je u tome netko sprječavao, mogli su se pobuniti pro-

tiv cenzure, ali nisu... Pobunili su se osamnaest godina kasnije, kada predmet tzv. profesionalnog i istinitog izvještavanja više nisu bili mrtvi srpski civili, a i egzistencije više nisu mogle biti ugrožene oružanom ili državnom silom, pa je postalo neusporedivo sigurnije ustobočiti se i omasoviti u pozi Ranjenoga Novinara. Nacija se tim kurentnim činom hrabrosti nije mogla naći uznemirenom, naprotiv, baršunasto nezadovoljstvo sasvim joj je po volji.

Što misliš, mladi kolega, tko je Radoslavu Ratkoviću doista stavio ljepljivu traku preko usta, onaj tko je u njega pucao ili onaj koji nije htio čuti njegovu priču? I u kakvu bismo varijantu opscenosti mogli svrstati to što hrvatski novinari, osamnaest godina kasnije, isti banalni predmet pretvaraju u simbol borbe za istinu?

## 6.

Možda oni ljudi sa zapušanim ustima ne bi plutali niz Dravu u tolikome broju da su oni koji se danas osjećaju Ranjenim Novinarima ranije posegnuli za ljepljivim trakama i protestno ih razvukli između nosa i brade? Poginuli su u nepodnošljivoj tišini, zahvaljujući, između ostaloga, vojnicima u sektoru javnog informiranja koji će pouzdano zatajiti njihove smrti, ali su im svejedno usta nasilno oblijepili selotejpom: nije trebalo takvih intervencija da bi hrvatski novinari držali jezike za zubima. Njima tada nije padalo na pamet zalagati se za pravo govora, za "istinu koja se ne može zaustaviti" ili – evo te idiotske fraze – "slobodan protok informacija", pošto su ove išle nizvodno, a Drava je bila hladna, nimalo nalik na liberalnu teko-

vinu. Čitava nabujala mutna rijeka, kakva već znade biti u decembru, zajedno s rastočenim splavovima, živim i mrtvim organizmima, nije im bila dostatna za onu "kap koja prelijeva čašu". Jer hrvatski medijski udarnik tada još nije bio Ranjeni Novinar; osjećao se dovoljno zdravim da poslušno natakne prigušivač na cijev pištolja.

## 7.

Sada već slutim da si popizdio, mladi kolega, s određenim razumnim argumentima, naposljetku – ti si u ratu još bio dijete. Zašto bi te se uopće ticala sva ta svinjarija, naročito ako ti je neki zagriženi tip nabija na nos, dovodeći u pitanje tvoje današnje slobodarske principe i zanose... No, napomenuo sam ti da će ovo biti tendenciozno štivo, pamflet u kojem zbog ekonomičnosti ne ostavljam prostora za milost. Osim toga, eskivaža ti nije bogzna kakva: na onome skupu preko puta Mimare bio si jedan od mlađih, ili čak najmlađi, društvo sam u prolazu pažljivo razgledao, a mnoga lica prepoznao. Većinom su to bili likovi iz moje generacije, roba od pedeset i nešto, s podbradcima, pivskim trbušćićima, bogatim nanosima šminke i karijerama koje polako ali sigurno ulaze u zonu ogorčenja. Vjerojatno ti je imponiralo njihovo iskustvo, ili ipak etabliranost, jer zatekao se tu priličan broj prominentnih imena, poznatih s malih ekrana, onih koji bi zasigurno mogli poslužiti kao uzori, ali nemoj pomišljati da su se oni manje obradovali tebi, točnije – paketu nevinnosti što ga osiguravaš svojom mladošću.

Bez želje da kvarim idilu i rušim međugeneracijske mostove, ja te tek podsjećam na različite forme odno-

sa prema cenzuri, proizašle iz različitih oblika uronjenosti u stvarnost: jednima je, dakle, ljepljiva traka stavljana preko usta zato da ne bi urlikali od straha i bola, da ne bi remetili planiranu predsmrtnu tišinu, a drugi su za ljepljivom trakom posegnuli kako bi napokon iz sebe otpustili glas kojim zazivaju slobodu, istinu i pravdu.

## 8.

Priznajem da me od takvog “kontinuiteta” podilazi stanovita jeza, mladi kolega, pa otkrivam nešto pomalo nakazno u vašoj borbenoj gotovosti. Jesu li možda prvobitni nositelji selotejpa pali za vašu stvar? Možda su oni morali biti ušutkani da biste vi mogli progovoriti? Samo, otkud ideja da je to ušutkavanje obavljeno bez presudne pomoći današnjih Ranjenih Novinara, to jest da, sukladno onim uronjenostima, postoje dvije ničim povezane stvarnosti? Kada bi im se pobijeni civili mogli obratiti nekom čudesnom zagrobnom metodom (da imam predispozicija za medija, rado bih im iznajmio ovaj tekst!), valjda bi to bio tek zahtjev za minimalnom mjerom pristojnosti: Ako tada niste imali hrabrosti govoriti, zašto biste sada, obljepljujući usta, tražili pravo na razvezani jezik?

U tome mi smislu pada na um podli prijedlog da se barem onima koji su opsluživali vodeće medije u ratno vrijeme, naročito javnu televiziju, nekakvim dekretom onemogućiti upotreba flastera u slobodarske svrhe. Otkad je selotejp postao simbol otpora hrvatskih novinara, jedini ozbiljan vid suprotstavljanja cenzuri bio bi da se cenzurira borba protiv cenzure.

## 9.

Vaše protestno okupljanje ispred Novinarskog doma podsjetilo me na vic što ga je Renata Salecl, baveći se sličnom temom, navela u jednoj svojoj knjizi – o plemenu koje na upit antropologa “Ima li među vama još ljudoždera?” odgovara: “Ne, prošlog smo tjedna pojele posljednjeg.”

Kolega što se onoga dana isprasio s tvoje lijeve strane, jedan od inicijatora pobune, čovjek koji pršti liberalno-kritičkim duhom, pa su mu na javnoj televiziji ukinuli debatnu emisiju, prije nego je preuzeo identitet Ranjenoga Novinara bio je ratni reporter sa specijalnim zadaćama. Koncem 1991. postavili su ga za “šefa ratnog studija HTV-a” u Sisku, odakle je jednom sačinio prilog, dosta znamenit uradak, u kojem je čitao spisak od par desetaka Srba što su navodno zapalili jedno hrvatsko selo, pažljivo naglašavajući svako ime i prezime, dok se popis krupnim slovima nizao na ekranu. Bila je to klasična lista za odstrel: nitko od pobrojanih nije bio ni osumnjičen ni optužen za inkriminirano djelo, ali se mnogima od njih nakon televizijske prozivke – ili možda već prije nje? – izgubio svaki trag.

Kolegica što je pravednički mahala šakom s tvoje desne strane, također pripadnica prvog ešalona otpora, dok još nije postala Ranjena Novinarka izvještavala je za javnu televiziju iz ratnoga Gospića, gdje su se organizirale stravične noćne likvidacije tamošnjih Srba, ali ona o tome nikada nije u kameru izustila ni najmanju slutnju, nego je recitirala ode o herojskoj obrani od agresora i bila u više nego prisnim odnosima sa zapovjednikom hrvatskih trupa, kasnije osuđenim zbog masovnih ratnih zločina.

Onoga lijevog, budući da se dokazao kao pouzdani kadar, netom nakon operacije Oluja, u ljeto 1995., delegirali su za "šefa ratnog studija" u Kninu: kroz dva ili tri tjedna na području bivše Krajine ubijeno je oko 700 srpskih civila, uglavnom staraca, zapaljeno tisuće kuća i opljačkano sve što se opljačkati moglo, ali javna televizija, zahvaljujući budnome i mudrom terenskom vodstvu, nije o tome objavila ni jednu vijest, nego se brinula za dnevne kvote bajki i patriotskih lakirovki, pa je onih par nevladinih organizacija i nezavisnih medija što su se odvažili izvijestiti o gadostima s lakoćom svrstano među protuobavještajne službe poraženog neprijatelja.

#### 10.

Moja je mašta dovoljno bolesna, mladi kolega, da bez problema mogu zamisliti i takvu eventualnost da su poneki od onih par desetaka Srba "palikuća" za kojima je Ranjeni Novinar, prije nego se oćutio ranjenim, raspisao televizijsku potjernicu, ubijeni tako što im je prethodno stavljena ljepljiva traka preko usta, jer i spomenuti su Srbi iz Osijeka prije likvidacije u lokalnim medijima bili oglašeni kao "snajperisti" ili "agenti neprijatelja". Što bi u tom slučaju danas značila navada jednog od egzekutora iz pozadine da preuzme simbolički detalj njihove žrtve i teatralno ga istakne na lice? Što bi imala predstavljati ta lakoća preuzimanja mučeništva preko plastične vrpce? A poslije jednosatnog rituala otpora naš je junak zacijelo otišao kući, smiren i olakšan, bez ljepljive trake, i u onim slobodnim ustima metodično mlio nešto friško spravljeno i ukusno, krvavi biftek sa salatnom od rajčica, reci-

mo. Lagano je podignuo, pripalio cigaretu i dohvatio mobitel da razmjeni još topla iskustva s nekim od suroraca, dobro uhranjenih buntovnika.

## 11.

Sada ti se čini da divljački pretjerujem, zar ne? Konstruiram do besvijesti, kao što i priliči pamfletistu koji od stabla ne želi vidjeti šumu, a i to drvce uvećava preko svake mjere. Otkud bi Ranjenome Novinaru mogle biti poznate posljedice njegovih ranih djela, na primjer, a kako bi tek iste mogle biti poznate meni? Pa jest, ne možemo to sa sigurnošću znati ni on ni ja. Situacija je na informativnom planu prilično maglovita. Rekoh već da su hrvatski novinari poznati po naporima da neugodne činjenice ostave nepoznatima. Sve opcije, prema tome, ostaju u igri.

A možda se Ranjeni Novinar u međuvremenu promijenio, prošle su tolike godine, možda mu se u jednome životno važnom trenutku dogodila katarza, takva da je shvatio kako sastavljanje spiskova za likvidacije i prešućivanje zlodjela baš i ne spada u najbolje profesionalne običaje, te je zato danas tako odlučan i nepokolebljiv u zahtjevima za istinom i poštovanjem novinarskog digniteta? Tu te već mogu demantirati golim faktima, mladi kolega: ne tako davno jedan je televizijski voditelj (od bolje profesionalne sorte) priredio mali eksces i javno suočio našega Ranjenog Novinara s potjernicom koju je sačinio u ratu, tražeći da se prema njoj odredi s tzv. povijesne distance, pošto je taj prilog u potpunoj opreci s njegovim aktualnim angažmanom, ali ovaj nije imao ama baš nikakvih zamjerki na svoj minuli rad, nije pokazao ni naj-

manji trag nesigurnosti, kajanja ili nelagode, nego je čak održao kraću propovijed o tome kako se u ratnim prilikama ne može voditi briga o profesionalnom novinarstvu. “Spisak sam objavio po nalogu Kriznog stožera”, kazao je, “a nisam se upuštao u provjere jer mi je tada bitka za Hrvatsku bila važnija od profesije.” U ratnim okolnostima djelujemo kao ratnici, a žurnalisti postajemo u miru, s tim da se i dok ratujemo predstavljamo novinarima.

Ne znam bolji primjer s kojim bih potkrijepio ocjenu Predraga Brebanovića o “marionetskoj prirodi većine stanovnika javnog prostora”.

## 12.

Ništa dakle od iskrenoga pogleda u zrcalo, mladi kolega, od njegova razbijanja još manje. Ovi tvoji stariji drugovi koji poručuju da se “istina ne može zaustaviti” i zahtijevaju hitnu slobodu, danas bi se, u slučaju zločina poduzetih u ime države i nacije, ponašali potpuno isto kao prije. Skinuli bi flastere s usta i, logično, zašutjeli. Bit će da sam ispao i pomalo nepravedan prema onome što ti je stajao slijeva, jer sličnima je nakrcana medijska scena, a nije ih manjkalo ni onoga dana u Savskoj ulici, naprotiv, činili su premoćnu većinu. Novi liberalno-demokratski gurui, pronositelji kritičkoga duha, nepotkupljivi profesionalci, aktivisti nezavisnosti, neustrašivi borci za istinu, nekoć su uglavnom liferovali tešku ratnohuškačku artiljeriju, organizirali lovove na vještice, harangirali protiv narodnih izdajnika, objavljivali potjernice, potpirivali nacionalnu hysteriju ili – što je ipak najčešći slučaj – krotko zalijepili nevidljive trake preko usta i “radili svoj posao”,

nastojeći da ne čuju i ne vide ono o čemu nije dopušteno svjedočiti, čekajući da nevolja mine, da se zrak raščisti i nestane neugodni miris leševa, kada će moći ljudski prodisati i slobodno izgovoriti riječ “novinarstvo”. Šaćicu onih koji su se ponašali drugačije, koji su “radili svoj posao” tako da svjedoče – čuju, vide i govore – smatrali su u najboljem slučaju egzotičnim ekstremima, socijalno poremećenim avanturistima, i silno su im išli na živce, jer su kršili prešutne propozicije, a uz to i loše djelovali na savjesti, pa bi ih najradije bili vidjeli nekamo trajno uklonjene, u što daljem inozemstvu, na primjer, ili u Dravi, samo da su se našli kreativniji nepoznati počinitelji.

### 13.

Odatle taj otužni tajming i prostački izabrani borbeni simbol, kolega. Dragi Hedlu, dok je objavljivao prva otkrića o “nestalim” osječkim Srbima, prijetili su smrću, fizički su na njega nasrtali, razbijali mu automobil pajserima, *Feral* je ceremonijalno spaljivan na gradskome trgu, kasnije i ugašen, novinare i urednike nekoliko nezavisnih medija zasipali su bezbrojnim sudskim tužbama, uhodili ih i prislušivali im telefone, režim je koristio sva sredstva da ih ušutka, u tajnoj policiji njima su se bavili odjeli za “antidržavni terorizam”, proturatno raspoloženi pisci bili su progonjeni kao psi, nikad bez pomoći vodećih nacionalnih medija... a središnja struja hrvatskoga novinarstva, predvođena zaknutim televizijskim vedetama, u organizaciji Hrvatskoga novinarskog društva, koncem 2009. godine prvi put javno artikulira zahtjev za ukidanje cenzure, poštivanje novinarske nezavisnosti i slobode!

Bolje ikad nego nikad, reći ćeš, kakve to ima vražje veze ako je situacija danas također nepodnošljiva, ali ove retke, opet napominjem, ispisuje okorjeli skeptik, uz to vrlo tendenciozan, nesproman za finese, i dok sam promatrao kolege iz svoje generacije kako te požudno stiskaju u borbenome zdruhu, moja je sumnja postala dosta kategorična, skoro da sam je izgovorio naglas: samo prema onome čemu ste služili sposoban sam suditi o onome protiv čega se bunite.

#### 14.

Ovako razmišljam, mladi kolega: Ako je normalno ne voditi računa o profesiji dok se vodi bitka za Hrvatsku, zašto bi se o profesiji vodilo računa uopće i ikad? Jer, slijedom te domovinske logike, ne bi li bitka za Hrvatsku, u ovom ili onom obliku, trebala biti takoreći permanentno stanje? I ne bismo li u tom slučaju mogli pretpostaviti da je i ova vaša pobuna u ime profesije zapravo dio nekakve bitke za nekakvu Hrvatsku, a s profesijom nema nikakve veze?

Pritom imam u vidu da tvoji stariji suborci u pogledu spomenute domovinske logike nisu konvertirali, naprotiv, ostali su joj stoički vjerni, nema ni najmanjeg nagovještaja da su se takve univerzalne olakšice spremni odreći, iako ona u cijelosti poništava važnost novinarstva kao "služenja istini". Nije li to neobično? Relativno nedavno Drago Hedl objavio je zadnje iz serije otkrića o zločinima u Osijeku – ispovijest jednoga od ubojica – što je rezultiralo hapšenjima, suđenjem i potresom na političkoj sceni; reporter je bio nominiran za priznanje Hrvatskoga novinarskog društva, ali nagrada je ipak dodijeljena njegovu protukandidatu,

televizijskome putopiscu (koji je snimao lepršave priče o životu i običajima u Latinskoj Americi), voljom većinskoga članstva, čija je krema ponosno statirala onoga dana pred Novinarskim domom. Ubojstva Srba kod Drave, sada već nepodesna za prešućivanje, u masovnim su medijima prilagođena metrici svakodnevnog spektakla – konzumaciji koja će tek dohraniti vladajući osjećaj ravnodušnosti – i hladno kodirana kao “Slučaj selotejp”.

Konačno, obraćam ti se u trenutku kada je vaše protestno gibanje polučilo prve rezultate: glavna urednica javne televizije je smijenjena, glavni ravnatelj također. S čelnih mjesta uklonjene su inkarnacije profesionalnog nemoralna, Pedro i Pedra, ne bez svijesti o tome da je dvojac najmizerniji oblik množine. Ishod je takav da večernji dnevnik, najvažniju informativnu emisiju, i dalje uređuje i vodi osoba koja se u ratno doba bez moralnih krznanja usnimila ispred jednog koncentracionog logora za Bošnjake u blizini Mostara, i objašnjavala uvažanim gledateljima kako u ustanovi iza njenih leđa logoraši “uživaju ako ne udoban, a ono barem siguran smještaj”.

## 15.

Tako sam te, mladi kolega, prisilno doveo do punkta koji vrijedi detaljnije razmotriti, a to je jezik s dvostrukim diskursom, komunikacijski predložak koji simulira postojanje paralelne stvarnosti. Baveći se davnim nacionalistima, George Orwell je tvrdio da u njihovim razmišljanjima postoje činjenice koje su istodobno istinite i neistinite, znane i neznanе, a ravnodušnost prema objektivnoj istini potiče se izoliranjem

jednoga dijela svijeta od drugog, kako u prostornoj tako i u vremenskoj perspektivi. “Ako u bilo kojem dijelu svog uma čovjek gaji nacionalističku lojalnost ili mržnju, izvjesne činjenice su neprihvatljive iako se za njih u izvjesnome smislu zna da su istinite.”

Markacija “Slučaj selotejp”, kao što i sam primjećuješ, asocira prije na krađu uredskoga materijala, nego na svirepa ubojstva. Ona sugerira “ono što svi znamo”, ali to ne želimo znati, pa je medijsko polje – uz pomoć šifriranog jezika – raskuženo od nelagode i oslobođeno obaveze prema mučnim potankostima. Sa “Slučajem selotejp” dobili smo komadić autentično parfimiranog mraka, dobro upakirano sljedovanje stvarnosti koja istovremeno i postoji i ne postoji.

Ljekovito bi bilo zamisliti analogni postupak iz suprotnoga smjera: da se, shodno izabranome borbenom simbolu, protest hrvatskih novinara s konca 2009. obilježi također kao “Slučaj selotejp” (što bi, po mome sudu, predstavljalo i zasluženu kaznu), te da se tako birokratski obezliče slavni zahtjevi za slobodom, istinom i nezavisnošću, da se uz pomoć sažete retorike spektakla oni pretvore u izlišne detalje. Paradoks je što bi takva primjena jezika s dvostrukim diskursom više odgovarala realitetu, gotovo da bi trasirala putanju ponovnoga približavanja stvarnosti, jer svaka od istaknutih parola – posebice žudnja za “istinom” oličena kroz ono drčno “Stop cenzuri” – sama je po sebi tek šifra i, htio ti to priznati ili ne, “znači nešto drugo od onoga što govori”.

## 16.

Nacisti su vrlo rijetko koristili riječi poput “ubijanja” ili “pogubljenja”. Operacije koje su provodile *Einsatzgrup-*

*pen* nazivane su “izvršnim mjerama”, “specijalnim tretmanom”, “čišćenjem”, “obavljanjem posla”, “specijalnim akcijama”... “Jezička pravila” propisivala su sustav šifriranih poruka koje su se račvale u dva smjera – jedan je bio brutalno jasan, a drugi je podrazumijevao maskiranje stvarnosti obmanama ili eufemizmima. Hannah Arendt primijetila je da je i sam službeni termin, “jezička pravila”, bio šifrirani naziv i označavao ono što se običnim jezikom zove laž, no pošto planirano laganje nije isto što i samoobmanjivanje, ona ukazuje na alternativu koja je umnogome radikalnija od proste laži: “Mrežni efekt tog jezičkog sistema nije sprečavao ljude da znaju što rade, već da stave znak jednakosti između onoga što rade i svoga prijašnjeg, ‘normalnog’ znanja o tome što su ubojstva i laži.”

Stanley Cohen u svojoj analizi navodi da je argentinska hunta u sedamdesetim godinama prošloga stoljeća kreirala najsloženiju verziju dvostrukoga diskursa, izmislivši specijalni jezik terora, gdje su riječi iz svakodnevnice upotrebe dobile nova značenja: *assado* (roštilj) postaje, primjerice, lomača na kojoj se spaljuju leševi; *la parilla* (ploča za prženje mesa) postala je metalni stol na koji su polagane žrtve da bi bile mučene; *Comida de Pescado* (hrana za ribe) označavala je drogirane ili mrtve zatvorenike koji su, s rasporenim stomacima, iz aviona bacani u more; *submarino* (podmornica) značilo je potapanje glave u prljavu vodu, često pomiješanu s mokraćom i izmetom, i njeno izvlačenje neposredno prije nego što se zatvorenik udavi... “Slučaj selotejp” predstavlja sličnu vrstu cinizma, kao žurnalistički uvid u teror koji je dio poreknute prošlosti.

## 17.

Najupečatljiviji primjer prakticiranja dvostrukoga diskursa i “aktivnog” kreiranja paralelne stvarnosti – preko održavanja utiska da se “stvari odvijaju normalno” – u Hrvatskoj je zabilježen (točnije: nije zabilježen!) prilikom jednog zasjedanja nacionalnog parlamenta 1991. godine, kada je, u noćnim satima, narodnim zastupnicima podijeljena na izglasavanje lista sudaca koje je, uglavnom zbog nepoželjne nacionalnosti, valjalo smijeniti s dužnosti. Za govornicu je tada stao Nikola Visković i postavio pitanje: “Kako je moguće da na ovoj listi bude predložen za smjenjivanje sudac Okružnog suda u Gospiću Đuro Pavlica ako se prema nedavno objavljenoj vijesti on nalazi, zajedno s javnim tužiteljem Đorđem Kalanjem, na popisu nestalih u gospićkoj noćnoj raciji?” Predsjedavajući je s indignacijom odbio primjedbu, tvrdeći da je “vijest o pogibiji irelevantna”, a Visković, šest godina kasnije, u članku što ga je naslovio “Sjećanja s okusom gađenja”, sažima epilog: “Od tridesetak prisutnih zastupnika došao je samo odjek tihog smijeha, a nekoliko tzv. opozicijskih zastupnika iz moje tadašnje stranke SDP-a napustilo je dvoranu da ne bi morali glasati za smjenjivanje od terorista ubijenog nosioca nezavisne funkcije pravosuđa.”

Priči tu nije bio kraj, jer je uporni poslanik danima inzistirao kod saborske administracije da mu se uruči na ovjeru transkript sa sjednice, kakve je inače redovito dobivao, ali uzaludno – pisani trag noćnoga sijebla najvišeg državnog tijela nije postojao. “Tako nestade dio saborskih transkripata. Nestade sve što je rečeno i proturečeno o nezgodnom slučaju smjenjivanja gospićkog suca Đure Pavlice!”

Kada je beščutna misija dvostrukoga diskursa razotkrivena, a skupno uživanje u paralelnu stvarnost – gdje se “stvari odvijaju normalno” – prokazano kao gola laž, nastupila je neuvijena cenzura.

#### 18.

Jasno mi je da sam ti nesnosno iritantan, mladi kolega, no bilo bi dobro da razumiješ kako te s ovim historijskim smradom i krvavim gradivom ne suočavam zbog pirotehnike ili tipično staračkog sadizma (a ako si prepoznao tragove mizantropije, mudro je da to ne shvatiš lično), nego zbog teme kojoj si se sam opsesivno posvetio, naime – cenzure.

Ne čini li ti se da tvoji stariji suborci, dok odlučno vitlaju parolom “Stop cenzuri”, aranžiraju stvarnost koja podrazumijeva suspendiranu prošlost, pa je njihov postupak u neku ruku i ceremonijalno cenzorsko djelo? I da crveni amblem preko njihovih usta sadrži ljigavu samoljepivu *dvomisao*? I da sama pobuna, kao posljedica te *dvomisli*, podsjeća na nešto razumski nedohvatljivo, nešto poput željezničke kompozicije koja kani “ostvariti napredak” jureći po dva kolosijeka u suprotnim smjerovima?... Ili zbog viška adrenalina i akutnih društvenih potreba nemaš vremena o tome razmišljati? A možda sam i ja u tome smislu limitiran, jer vidjevši ih onoga dana dohvaćene slobodarskom euforijom, u nezaštićenom dijelu mozga odzvanjalo mi je samo Brochovo tugaljivo i skrupulozno čuđenje iz tisuću devetsto četrdeset i sedme: gdje su, do vraga, nestali nacisti?

## 19.

Flaster preko usta hrvatskih novinara, istaknut 2009., to je simbolički jezik s dvostrukim diskursom, mladi prijatelju, jer se nositelji tajne predstavljaju kao glasnici istine. Ne bi bilo loše da prilikom sljedećega svečanog okupljanja nekoga od sijedih revolucionara muneš laktom u rebra i – primjereno svojoj dobi – suočiš s patetičnim pitanjem: Kako uspijevaš zavapiti za slobodom ako nisi kriknuo protiv sebe kao svoga najokrutnijeg tamničara?

Ja bih – primjereno svojoj dobi – mogao uzeti na zub (pošto nemam traku preko usta) tek njihov simbolički govor, pošto je *master flaster* zapravo jedini stvarni “sadržaj” pobune, i biti dovoljno bezobziran da u onome što je precizirala Hannah Arendt nasilno promijenim vremenski slijed: Mrežni efekt tog jezičkog sistema ne sprječava ih da znaju što su činili, već da stave znak jednakosti između onoga što su činili i svog sadašnjeg, “normalnog” znanja o tome što su ubojstva i laži.

## 20.

Nenad Dimitrijević o tome piše kao o “jednoj vrsti zastrašujuće amoralne hronologije”: oni koji u “zlim vremenima” spremno pristaju da učestvuju, podržavaju ili toleriraju zločin, nakon što “zla vremena” prođu, s jednakom se spremnošću vraćaju u “normalnost”, te jasno razumiju i prihvataju civilizacijske standarde kao svoje. Normalizacija takvog usvajanja “normalnosti”, međutim, kreira političku kulturu afirmiranja loše prošlosti. “Ako mi, u čije ime se ubijalo, tvrdimo da na prošlost treba staviti točku i da se jednostavno tre-

ba okrenuti izgradnji bolje budućnosti, mi time ne tvrdimo samo da prošlost nije važna: mi tvrdimo i da nepravde počinjene u naše ime nisu relevantne.”

Dva desetljeća nakon pretprošloga rata, kao opreku Nietzscheovoj etici prevladavanja resantimana, Jean Amery formulirao je zahtjev za “suspencijom vremena”, tvrdeći da su potiskivanje i zaborav izazvani društvenim pritiskom nemoralni. Prirodni smjer vremena doista ima svoje korijene u fiziološkom procesu zacjeljivanja rana i postao je dio socijalne reprezentacije zbilje, ali upravo zbog toga, veli on, nema samo izvanmoralni nego i antimoralni karakter. “Što je bilo, bilo je: ta je izjava u jednakoj mjeri istinita koliko i oprečna moralu i duhu.”

Walter Benjamin, pak, tvrdio je da artikuliranje prošlosti na historijski način ne znači tek spoznati “što se zaista dogodilo”, nego ovladati sjećanjem, “onakvim kakvo bljesne u trenutku opasnosti”.

## 21.

Moglo bi se reći, mladi kolega, kako sam ja svojim sjećanjem ovladao na tako izopačeni način da mi se upravo vaš ultimativni zahtjev za žurnalističkom istinom (koja se “ne može zaustaviti”) ukazao kao “trenutak opasnosti”, a “bljesnulo” je utoliko jače što je bio veći intenzitet zamračenja u sjećanjima tvojih starijih partnera u borbi. Bit će da je to dovelo i do lakših halucinacija, pa mi se, uz one crvene trake na ustima, pričinilo da je na vaše kategorične parole o istini navučen golemi crveni prezervativ, gumeno sredstvo za učinkovitu zaštitu od vlastitih pretenzija, jer – kao što Andrej Nikolaidis s gorkom ironijom poručuje svojim

sunarodnjacima – “istina o prošlosti poželjna je koliko i AIDS”. Uvijek je uzbudljivo kad su prirodne težnje opslužene plastikom i gumom.

## 22.

Ali ja nemam namjeru nad tvojim mladim bićem demonstrirati nešto tako provizorno i moralistički fluidno poput “suspenzije vremena”. Uvjeravam te da ovo moje kopanje po prošlosti ima mnogo više veze sa sadašnjošću nego vaš pokret otpora. Samo što mene zanima i onaj aspekt sadašnjosti u koji je uključena združena energija potiskivanja, zanima me borba za istinu koja podrazumijeva svoju negaciju, šifrirani jezik kritike, dvostruka trasa kojom se putuje kroz “stvarnost”, a i to uglavnom zbog “zastrašujuće amoralne hronologije” jednoga predmeta što je imao praktičnu namjenu prilikom ubijanja, da bi se premetnuo u slobodarski simbol i poslužio za preuzimanje žrtvenog identiteta nekadašnjim logističarima zla. Cenzura u ratu imala je smrtne posljedice, ali za *ljudske slučajeve* koji su (današnjim) Ranjenim Novinarima i (današnjoj) političkoj većini bili posve neinteresantni: čak i više nego prijašnju indiferentnost, ta etička podloga rasvjetljava aktualnu mobilizaciju.

Pođem li od toga da stvarnost više nije ratna, nego grabežljivo-kapitalistička i nacionalno-demokratska, a da su akteri na javnoj sceni ostali više-manje isti, kao što je ostao netaknut i mitološki korpus pomoću kojeg se slavi “bitka za Hrvatsku”, teško mi se oteti dojmu da su sadašnji frustrirani sljedbenici poretka podložni istoj vrsti bogobojaznosti i istim mjerama dresure kao nekad, štoviše, njihova lojalnost možda i

najviše dolazi do izražaja kada dižu glas kako bi ispravili brižno selektirane “nepravde”. Da budem sasvim otvoren: tamo gdje ti vidiš pobunu, ja slutim podvalu.

### 23.

Kako to postaje žrtva sistema onaj koga je sistem stvorio?<sup>9</sup> Ili ne postaje? Što ako sistem proizvodi podobnu strukturu nezadovoljnika kako bi se mogao “popravlјati” i bezbolno reproducirati? U ovodobnim protestnim povorkama – pa i onoj što je prijetila stisnutim šakama u Savskoj ulici – nema protivnika sistema; upadljivo nedostaju oni koji bi sistem rušili, ili barem zazvali njegovu temeljitu demontažu, a sve vrvi od konstruktivnih nesretnika koji bi ga učinili “bolјim”. Ako bi se pojavili drznici koji “pobolјšanje” vide u tome da se postojećem sustavu promijeni agregatno stanje tako što će biti pretvoren u prah i pepeo, nema sumnje da bi ih sami bundžije proglasili remetilačkim faktorima, prezira vrijednim uljezima i utvrdili prema njima neprobojan sanitarni kordon, a u nekim manje liberalnim okolnostima prepustili ih zasluženju sudbini i hirovima mutnih rijeka.

### 24.

Sadašnja “sloboda pobune” služi tek kao demonstracija uspješnosti prethodnoga zatiranja, i prilično sam siguran, mladi kolega, da se činom otpora zapravo pridružuješ vladajućem konformizmu. Na djelu su faksimili uvjerenja, ona vrsta mentalne energije iz koje se naslućuje da bi najvatreniji kritičari sustava koji nameće cenzuru bili istinski užasnuti da taj sustav zaista ode do đavola.

“Sloboda”, “istina” i “nezavisnost”, za kojima ste gromko uskliknuli, nisu naime ništa više od šifri iz leksičkog asortimana podobnoga revolta i, priznao ti to ili ne, “znače nešto drugo od onoga što govore”: one prizivaju “popravljanje stanja”, “jasnoću kriterija”, uklanjanje sekundarnih manjkavosti i druge kozmetičke intervencije, ali ne i destrukciju mehanizma koji je tim vrijednostima suštinski suprotstavljen. Razlog: u stroj za mljevenje principa ugrađeni su i njegovi dobronamjerni kritičari. Mašina radi još bolje uz kritički raspoloženo mazivo.

Gdje ti dižeš uzbunu, ja njušim obmanu: dok ste na platou ispred Novinarskog doma tražili “slobodu”, “istinu” i “nezavisnost”, a imali u vidu njihove patvorine i dimne efekte, bilo je jasno da predstavljate istinsko utjelovljenje sistema čijem ste tlačenju izloženi, ili barem njegova najgoreg dijela. Uz ratoborne pokliče, sažimali ste “marionetsku prirodu većine stanovnika javnog prostora”, svojstvo kojim se osigurava cirkularna stabilnost. Zato su televizijski Pedro i Pedra sa svojih funkcija odletjeli tako lako – da bi se dogodio preokret poslije kojega sve ostaje isto.

Dolazim u napast da zloupotrijebim onaj čuveni Brechtov moto iz “Prosjačke opere” da pravi zločinci nisu oni koji pljačkaju banke nego oni koji ih osnivaju. Primijenjena na našu temu, varijacija je sljedeća: pravi zločin nije cenzura medija, nego pobuna protiv nje radi održavanja sustava koji se na medijskoj cenzuri zasniva.

## 25.

Cinizam otpora proizlazi iz cinične prirode medija, a na žalost – od nekog vremena – i cinične prirode sa-

mog novinarstva. Demokratska je funkcija suvremenih medija proizvodnja ravnodušnosti i patriotskih imperativa.<sup>10</sup> “Slučaj selotejp”, kada jednom ipak dospije u novine u prihvatljivoj ambalaži spektakla, tretirat će se jednako kao i slučaj pijanog nogometaša koji je razbio svoj novi *porsche*, ili slučaj manekenke uhvaćene u preljubu, ili slučaj genocida u nekoj afričkoj zemlji nepamtljiva imena, ili slučaj sveučilišnog profesora koji je tražio seks za dvojku u indeksu, ili slučaj teleta s dvije glave, ili slučaj katoličkog mistika koji posjeduje lanac trgovina pornografskom robom, ili slučaj potresa koji je odnio stotinu tisuća života, ili slučaj nove crne bebe koju je usvojila holivudska zvezda...

Ravnodušnost pretpostavlja horizontalnu nivelaciju, ujednačavanje važnog i nevažnog, brisanje razlike između presudnog i nepotrebnog, gomilanje koje izaziva disperziju pažnje i draška onu vrstu pristupa informacijskome obilju koje će zahvaljujući samoj medijskoj sili biti lišeno tjeskobe i emocionalnog uživanja. Peter Sloterdijk tvrdi da su naše glave, posredstvom medija, trenirane za “preglednost enciklopedijski široke skale ravnodušnosti”. Isti je autor ponudio dosad valjda najotrovniju definiciju novinara: “Žurnalista je onaj tko je, zanimanja radi, primoran zaboraviti kako se zove broj što dolazi nakon jedan i dva.” Drugim riječima: “Tko misli, mora u otpadnike!”

Bilo bi bolje da mama ne sazna za takve ispade, mladi kolega, jer bi se nepotrebno rastužila, a sigurno je da vjeruje – kao i ja, uostalom, pa ti se zato i obraćam – da njezin jedinac još nije pristao na amputaciju mišljenja. Ipak, i sam znaš da perspektive u pogle-

du umne slobode nisu naročito blistave (zato si, vjerujem, i nataknuo flaster preko usta). Mene, s druge strane, golica prividni nesporazum: Što to znači kada trudbenici u industriji ravnodušnosti prekinu rad u smjeni da bi iznudili javnu brigu za vlastiti slučaj?

Tim više što se ravnodušnost na ovim prostorima nije proizvodila samo horizontalnim ujednačavanjem, nego je patriotska prisila bila u punome naletu, formirala se nacija i gradila država, vodila se i još se vodi "bitka za Hrvatsku", patilo se i klalo u ime najsvetijih ciljeva, što je uključivalo manje sofisticirane medijske strategije – izravno ideološko djelovanje i otvorenu cenzuru. Indiferencija prema stradanjima drugih bila je, i još je uvijek, neotuđivi dio obvezujuće ljubavi prema domovini.

## 26.

Paradoks je, dakako, nepostojeći. To što su pobunjeni žurnalisti – oni s tvoje lijeve i desne strane – bili prvoborci medijskoga stimuliranja ravnodušnosti, ne znači da danas padaju kao žrtve vlastitoga pregalaštva, već da projekt ulazi u novu uzbudljivu fazu, poprima dekadentne manire i teatarske inscenacije, gdje se bitkama za komoditet želi pridati revolucionarni predznak.

Kao pamfletist s tendencijom, dovoljno sam lišen obzira da ne previdim tu težnju ka niveliranju iz donjega rakursa: vaš "slučaj" pretendira da se od objektivno nevažnoga popne do važnog, kao što će ono objektivno bitno biti srozano na istu razinu. Emisari indiferentnosti pokušavaju osigurati javnu pozornost za svojih pet minuta bijesa – oplemenjenog sladunja-

vim frazama o slobodi i nezavisnosti – a kada im to pođe za rukom, bilježi se novi uspjeh medijskoga koncepta protiv kojeg tobože ustaju.

Ciljevi hinjenog konflikta s vladajućim poretkom sami su po sebi falsifikat, ali tajna je u tome što oni zapravo nisu ni važni, i sigurno je da u ishodu izostaje i slast pobjede i nesreća poraza. Iskustvo će te naučiti da je zakon medija postao moćniji od medijskog sadržaja. Njegova priroda je pravolinijska i jamči nestanak svih oblika hijerarhije, osigurava ekskluzivnu jednakost, to jest ravnodušnost, to jest ukidanje ometajućih vertikala i trijumf horizonta. Možda je to nepristojno primijetiti, ali već i na pojavnoj razini vaša je borbeno povorka kiptjela od prosječnosti.

## 27.

Ako ćeš u gornjim riječima prepoznati pakosni elitizam i isključivost, nemam ništa protiv, mladi kolega, trudim se biti što je moguće više jednostran, jer me, zbog ukazanja plastičnog amblema, fascinira ljepljiva strana otpora. A ne bi bilo loše da u svem tom razmetanju simbolima i ti napipaš nešto realnosti, na primjer to da, možda i protiv svoje volje, sudjeluješ u performansu odvlačenja pažnje i zasljepljivanja. Iz moje jednostrane vizure stvar je vrlo prosta: tvoji stariji drugovi istaknuli su trake preko usta da bi prikрили činjenicu kako ih sve vrijeme dobrovoljno nose.

Odatle ta iritantna kolektivna odlučnost, energična kritika u mnoštvu, osuda koja je utoliko žešća što podrazumijeva manje rizika. Ima li nas dosta da nas ne bude malo? Je li nas se skupilo dovoljno da iskažemo ono što pojedinačno nismo u stanju? Prizor sugerira

neku vrstu preobrazbe stada u čopor, s tim da veći broj aktera i dalje čuje ono blejanje ovce u sebi, a pogledom potajno traži pastirski štap.

Još su grčki filozofi, baveći se psihologijom samopoštovanja, učili da je samo onaj tko sebe može koristiti u stanju sobom i upravljati. Sposobnost samoprijevara je minimalan uvjet samostalnosti. Uzimajući to u obzir, nižu se samo enigme. Koja je to vrsta (novinarske) samostalnosti što se zaziva uz odlučno odbijanje bilo kakve autorefleksije? Što nastaje kada se u uloge boraca za (novinarsku) nezavisnost uglave oni koji se ne odriču pogodnosti ovisnosti? Kakav je to slobodarski duh ako ga pronose poslušni vojnici nacije?... A opet, sve se svodi na isto pitanje iz sfere elementarnog morala, koje je uz to i dosta praktično, pa ću ti ga, misleći na tvoje starije novinarske partnere, još jednom postaviti: Ima li pravo povesti "bitku za slobodu" onaj tko je spreman bespogovorno se priključiti "bitki za Hrvatsku", ako "bitka za Hrvatsku" podrazumijeva storniranje slobode, a i samog novinarstva?

## 28.

Naime, kada slobodu zatraže oni što su se već dokazali u disciplini dobrovoljnog vazalstva, otpor bi morao ići prema unutra, a ne prema vani. Nemam predodžbu što bi se u tom slučaju dalo učiniti s ljepljivom vrpcom. Vanjska upotreba upućuje na zametanje tragova i lukavije oblike služenja.

Ako bi bio pažljiviji, mladi kolega, i sam bi zapazio taj ljupki fenomen da ratovi i tiranije prolaze, a prinude ostaju. Skoro da bi se moglo govoriti o posebnoj teologiji suvremenih demokratskih društava, gdje se kon-

senzusi ne postižu bez dresure i iznuđivanja masovne poniznosti, a emisije straha i granice slobode zadane su preko nedodirljivih supstituta nekadašnjega službenog Boga – liberalnog tržišta, globalnoga kapitala, profitne obveze, kulta potrošnje, protestantske etike rada, nacionalne države, pa čak i “demokracije” u svom hegemonijskom aspektu, s izvitoperenim procedurama i uvijek istim otuđenim zastupnicima tzv. narodne volje. Manevarski prostor strogo kontroliranog buntovništva definiran je tim intaktnim posvećenim vrijednostima. U asortimanu tekovina pred kojima valja ostati religiozno pokoran, nacija i na naciji zasnovana fikcija domovine predstavljaju idealne svetinje. Blagotvorne u doba stabilnosti, nezamjenjive u eskalacijama.

Medijski proleter i imaju posebno važnu ulogu kada je riječ o nacionalnim i državnim interesima. Prema nekim slobodnijim teorijama nacija kao psiho-politička tvorevina i nije ništa drugo nego organizirana mreža novinskih kioska, televizijskih odašiljača i radijskih stanica, koja služi samonadraživanju, kontinuiranoj proizvodnji odgovarajućih oblika stresa što će naciji osigurati smisao i razlog postojanja. A to postojanje potvrđuje se molitvama, propovijedima i zastrašivanjima kroz lepezu novinarskih žanrova.

Problem je, međutim, što “istina” i “sloboda”, ako nisu poturene kao šifre, teško podliježu religioznom tretmanu.

## 29.

I tu se opet vraćam tvojim starijim kompanjonima, pripadnicima moje generacije, i njihovoj ambicioznoj navadi da kleče i ustaju u isto doba. Bezuvjetno ljubi-

ti domovinu i bezuvjetno ljubiti istinu predstavlja nemoguću misiju: nađu li se blizu jedna drugoj, dragane se međusobno masakriraju, često uz pomoć svojih plahih ljubavnika, i moram reći da mi je bilo dosta tužno vidjeti te u društvu onih koji su pridržavali nož pogrešnoj od njih. Epilog nije upitan – domovina najintenzivnije živi tamo gdje istina skončava u krvi.

Čuven je slučaj poznate ovdašnje novinarkе koja je, glasno izričući nepisani kredo nacionalno osviještene profesije, početkom rata izjavila kako je “spremna i lagati ako bi to bilo u interesu Hrvatske”. Iskaz je, zbog relativističkog tona, zapravo duboko pogrešan, naime – da bi se zastupalo “interese Hrvatske” nemoguće je ne lagati! Tko god se angažira u obrani nacije i njegovog zadimljenog ognjišta osuđen je da piše neistine.

### 30.

Današnji lažni “vjernici slobode” bili su i još uvijek jesu “vjernici nacije” i “vjernici države”. Kada su nacija i njena država obogotvorene, postavljene na pijedestal vrhovnih svetinja, refleks je bio isti kakav upražnjavaju svi drugi religijski fundamentalisti: bilo je dopušteno i ubijanje drugih ako se to činilo u izravnoj vezi s proglašenim Bogom i djelovalo u svojstvu oruđa njegove volje.

Sloboda je, međutim, ateističke prirode. I saveznike i neprijatelje moraš najprije tražiti u samome sebi. “Vjernik slobode” koji u sebi nije uništio “vjernika nacije” predstavlja nepodnošljivi hodajući nesporazum. Zato je hrvatski Ranjeni Novinar vječito ranjen, a nikad mrtav, osuđen na borbu čiji je jedini smisao da promašuje cilj.

## 31.

Na ovu dugometražnu masažu odlučio sam se isključivo zbog tvojih godina, računajući da ćeš to podnijeti i barem mi se zlobno naceriti u lice, pa na neki način i sam parazitiram na tvojoj mladosti. Ubijam vrijeme, osim toga, umjesto da se rekreiram na protestnim okupljanjima. Izložim li se još riziku davanja savjeta, preporučio bih ti da bez trunke obzira napustiš svoje ostarjele kolege i ostaviš ih da sami rješavaju probleme što ih imaju sa sobom. Ili im, u duhu kolektivne mimikrije, možeš u tome pomoći. Zabavno mi je zamisliti prizor vašega sljedećeg slobodarskog mitinga pred Novinarskim domom: na bini se smjenjuju vatrene govornici, lamentiraju o tome da cenzuru više neće trpjeti, da se "istina ne može zaustaviti", mediji ne mogu biti sluge političkim i ekonomskim glavešinama, sloboda govora je princip svih principa, ušutkani novinari su dokaz zarobljenog društva... a ti uspravno stojiš na platou, s ljepljivom trakom preko ušiju.

Drugačiji je osjećaj kada se cenzura iskuša kao privilegija primalaca. Moć tišine mogla bi te neočekivano smiriti, dati ti priliku da zanemariš graju i pomnije razgledaš impozantno ovalno zdanje Novinarskog doma, biser arhitekture s početka hrvatske moderne, administrativno uporište ojađene struke čija patina predočava stoljetnu vještinu opstanka; moguće je da će ti se budućnost učiniti bližom i da ćeš se prepustiti staloženim mislima, o tome kako vrijeme liječi sve rane, na primjer, pa i rane Ranjenih Novinara, s tim da se vrijeme odbrojava negdje u podrumu te kuće duhova, preko satnog mehanizma u sanduku punom eksploziva.